

ועדת העזרה (האוטונומית) בבוקרשט

(Comisia Autonomă De Ajutorare). ועדה לסייע ליהודים ברומניה שנפגעו בשלטונו של יון אנטונסקו. ועדת העזרה הוקמה בסוף ינואר 1941, לאחר דיכוי מרד 'משמר הברזל' והפרעות בבוקרשט (21-23 בינואר 1941) ביוזמתם של אישים בפדרציה של איגודי הקהילות ברומניה (Federatia Uniunilor De Comunitati Evreesti). הנהגת הוועדה היתה מורכבת מאישים בפדרציה (וילהלם פילדרמן, פרד שרגא, אמיל קוסטינר) ונציגים של התנועה הציונית (מישו בנבנישתי וד"ר קורנל ינקו), אנשי עסקים וקבוצת נשים שכבר לפני-כן הצטיינה בתחום העזרה לנפגעים יהודים. בראש עמד אז העורך-דין ארנולד שוופלברג. הוועדה אספה כספים וחפצים למען הנפגעים בפרעות בוקרשט, ואחר-כך פעלה להקל את חיי 40,000 היהודים שגורשו מן הכפרים והעיירות והועברו למחנות מעצר ברחבי רומניה. פעמים שהעזרה היתה רק מתן ארוחה או בגד שאיפשרו את המשך הקיום של המגורשים. אחרי פלישת הגרמנים, ועמהם הרומנים, לברית-המועצות ב-22 ביוני 1941, וגירוש המוני יהודים לטרנסניסטריה, לא היה די בפעולות הוועדה, בעלות האופי הוולונטרי, מול הצרכים הגדלים. לפעולותיה של הוועדה התגייסו תלמידי בתי-הספר, נוער ומתנדבים מכול השכבות. ניתן לעקוב אחר האסונות שפקדו את יהדות רומניה דרך הפעולות והיוזמות של ראשי הוועדה: פרעות יש (Iasi) ו'רכבות הגירוש', שבהן נספו כ-12,000 יהודים מיש (29 ביוני-8 ביולי 1941), המחנות שאליהם הועברו הניצולים, וביחוד מחנה קלרש-יאלומיצה (Calarasi-lalomita), הוצאת היהודים מעיר הנמל קונסטאנצה (Constanta) והעברתם למחנה אוסמצ'יה

(Osmancea), העברת יהודים מישובים קטנים לריכוזים יהודיים גדולים – כול אלה דרשו מיד אמצעים וכספים כדי להבטיח קיום בסיסי. באביב 1941, לפני פרוץ המלחמה נגד ברית-המועצות, הכריזה הוועדה על מיבצע איסוף גדול, מכיוון שהצעדים שנקטה ממשלת אנטונסקו – החרמת רכוש ובתים, היטלים למיניהם, גירוש מכפרים ובעיקר סילוק ממקצועות ופיטורים – גרמו התרוששות מהירה של שכבות חדשות בקרב היהודים שעד אז נמנו עם השכבות המבוססות. הכספים והחפצים שנאספו כיסו את הצרכים. הוועדה שלחה כלי עבודה, כסף, מזון, כלי מטבח, תרופות ועוד לפלוגות לעבודת כפייה, וניסתה לעזור למשפחות המגוייסיים בפלוגות הללו. השלטונות דחו את כול נסיונותיו של פילדרמן להגיש עזרה ליהודי בסרביה ובוקובינה בימים הראשונים של מסע ההשמדה שניהלו הצבא הרומני והצבא הגרמני ביולי-אוגוסט 1941. ב-17 בדצמבר 1941 פוזרה הפדרציה של איגודי הקהילות ברומניה ובאותו יום נתקבל האישור להגיש עזרה ליהודים שגורשו לטרנסניסטריה. במקום הפדרציה הוקם בפקודת השלטונות 'מרכז היהודים', שאמור היה לקבל עליו גם את תפקיד הוועדה. השלטונות שללו מ'המרכז' את הזכות להגיש עזרה למגורשים

בטרנסניסטריה וקבעו כי יפעל רק בקרב היהודים ברומניה גופה. ועדת העזרה המשיכה את פעולותיה, אך הוסיפה לעצמה את השם 'אוטונומית', כדי להבדיל בינה ובין ועדת עזרה של 'מרכז היהודים', שבחסותה הפורמלית פעלה.

בסתיו 1942 נדרשה הוועדה לעזור לסוג חדש של מגורשים לטרנסניסטריה: אסירים פוליטיים יהודים חשודים בקומוניזם, יהודים שבקיץ 1940, אחרי סיפוח בסרביה וצפון בוקובינה לברית-המועצות, ביקשו, לשווא, לחזור לברית-המועצות, וכן יהודים שהפרו את החוקים והתקנות לעבודת כפייה. ב-1942-1944 הצליחה הוועדה לשלוח לטרנסניסטריה עזרה מגוונת, וברוב המקרים תרמה העזרה להצלת חיי המגורשים.

ב-1943 שלחה הוועדה כלי עבודה לקואופרטיבים שנפתחו בגטאות ובמחנות טרנסניסטריה. בראשית 1943 איפשרו השלטונות אחרי מאמצים רבים ביקור של משלחת של הוועדה בכמה גטאות בטרנסניסטריה. בראש הוועדה היא עמד פרד שרגא. ביקור המשלחת וכן ביקורם של נציגי הצלב האדום הבין-לאומי ושל שליח האפיפיור, אנדריאס קאסולו, הנוצזיו בבוקרשט, תרמו להקלה כללית בכול הקשור למתן עזרה למגורשים ולפתיחת בתי-יתומים במקומות הגירוש.

לאחר שבסוף 1943 ניתן האישור להחזרת המגורשים מטרנסניסטריה, אירגנה הוועדה את החזרת כ-6,000 יהודי מחוז דורוהוי ושל כ-4,000 יתומים, שלחה אוכל ובגדים והסדירה את ההסעה ברכבות. פעולת ההחזרה הופסקה באפריל 1944 אחרי שצפון רומניה וצפון טרנסניסטריה שוחררו בידי הצבא הסובייטי, והגרמנים תפסו את המעברים של הדניסטר. רבים מהיהודים שלא הוחזרו נרצחו בידי הנאצים. הוועדה דאגה לשיכונם הארעי של היתומים והמגורשים שהוחזרו ולכלכלתם. בסוף 1943 החלו להגיע כספים מן ה'ג'וינט' באמצעות הצלב האדום הבין-לאומי.

לאחר הפלת משטר אנטונסקו גדלה פעילותה של הוועדה עוד יותר, והיא טיפלה בעשרות אלפי היהודים ששוחררו מהפלוגות לעבודת כפייה, באלפי העצורים במחנות ובתי מעצר ובשאר המגורשים שחזרו מטרנסניסטריה. לאחר שבסוף 1944 ותחילת 1945 השתלטו הקומוניסטים היהודים עליה והפכו אותה לחלק מן 'הוועד היהודי הדמוקרטי' (Comitetul Democratic Evreesc) גוועה הוועדה לאיטה, אף שלא הפסיקה מיד את פעילותה. חלק ניכר מהאמצעים שעמדו לרשותה הפנו הקומוניסטים היהודים לעזרה לרומנים.